

⁸ Цивільне право України. Частина перша / За ред. проф. Ч.Н.Азімова, доцентів С.Н.Пристипи, В.М.Ігнатенка. – Х.: Право, 2000. – С.201-202

⁹ Право власності в Україні: Навчальний посібник / За заг. ред. О.В.Дзери, Н.С.Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – С.194-203

¹⁰ Право собственности в Украине / Под ред. проф. Я.Н.Шевченко. – К.: Блиц-Информ, 1996. – Библиотека права еженедельника «Бизнес». – С.47

¹¹ Див. посилання на працю Ф.К.Савинї у вказаній праці за ред. проф. Я.М.Шевченко. – С.62

¹² Я.Шевченко. Новий Цивільний кодекс – основа ринкових відносин в Україні //Українське право. – 1997. – Число 1. – С.35-44

*Долбровський С.Ф.,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін Хмельницького інституту
регіонального управління та права,
Заслужений юрист України*

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Законом України “Про власність” вперше була встановлена, поряд з державною та колективною, приватна власність на майно та інші об’єкти цивільно-правових відносин. Крім цього, Законом України “Про форми власності на землю” такі ж самі форми власності встановлено і на землю, що пізніше було підтверджено Земельним Кодексом України від 13.03.1993р.

Згідно Конституції колишнього СРСР, у радянській період, приватна власність на землю не визнавалася.

Відповідно до Акту проголошення незалежності України від 24.08.1991р. на території України діють норми Конституції та законів СРСР. Тому до прийняття Конституції України 1996р. не було чіткого конституційного положення щодо форм власності, в тому числі на землю, правового режиму земель та іншого нерухомого майна, гарантій права приватної власності на ці об’єкти.

Впровадження права приватної власності на майно та землю новими законодавчими актами сприяло реформуванню аграрного сектору економіки, приватизації державного майна і землі та перетворення колективної власності у приватну форму власності.

Отже, у зв’язку з введенням інституту права приватної власності, інститут довічно успадкованого землекористування, встановлений Земельним Кодексом УРСР (1990р.) припинив існування.

Ряд земельних і майнових правовідносин вирішувались Законами України “Про селянське (фермерське) господарство”, “Про колективне сільськогосподарське підприємство”, “Про сільськогосподарську кооперацію”.

На сьогодні право власності регулюється не лише нормами цивільного права, які є визначальними, але й нормами інших галузей права. Останні доцільно розподілити на такі групи:

- конституційні норми, а також норми цивільного, земельного та адміністративного права, якими встановлено підстави виникнення та припинення права власності на майно та землю;
- цивільно-правові, земельні та адміністративні норми, якими передбачаються правомочності власників;
- цивільно-правові, земельні та адміністративні норми, а також норми кримінального права щодо захисту відносин власності.

Право власності та інші речеві права

Б.В. Ерофеев підкреслює, що правомочності власника щодо належної йому земельної ділянки здійснюються ним особисто незалежно від волі та бажання всіх інших осіб, і можуть бути обмежені лише законом.

Способом набуття права власності на майно та землю, особливо в агропромисловому комплексі, є перехід права власності від держави до громадян на підстав акта розпорядження майном та землею, які відходили від попереднього власника-держави в особі органів державної влади і державного управління, уповноважених розпоряджатися державним майном та земельним фондом держави.

Громадяни України в порядку правонаступництва набувають права власності на майно і земельну ділянку й можуть використати їх для ведення фермерського, селянського особистого господарства і розпоряджатись такою власністю на свій розсуд – продати, подарувати, обміняти.

Також громадяни України для зазначених вище потреб мають право на отримання земельних ділянок у приватну власність за рахунок земель запасу чи резервних земель за рішенням місцевих рад або місцевих державних адміністрацій. Такий спосіб набуття права власності на земельну ділянку не пов'язаний з правонаступництвом. Таким чином, у разі отримання членом КСПП майнового паю та земельної частки (паю) право колективної власності переходить у приватну.

Право власності на землю закріплено Конституцією України. Законодавством України, прийнятому в різні періоди незалежності держави, характерно і те, що воно має ряд правових норм, які по-різному регулюють право власності на землю. Земельний кодекс України (1992р.) виділяв три форми власності на землю: *державну; колективну; приватну.*

Конституція України 1996р. встановила також три форми земельної власності: державну, комунальну та приватну власність (фізичних осіб і власність недержавних юридичних осіб). Державна власність і приватна власність, встановлена також новим Земельним кодексом України, що вступив в дію з 01.10.2002р.

Земельний кодекс України в редакції від 13.03.92 р. надав власникам землі ряд повноважень (ст. ст. 6, 8, 18), але Верховна Рада України, ввівши цей кодекс в дію, одночасно ввела шестирічний мораторій на реалізацію власниками земельних ділянок більшості з цих повноважень. В ч.2 ст. 17 цього кодексу закріплено, що власники земельних ділянок, переданих їм місцевими радами, не мають права протягом шести років з часу набуття права власності продати або іншим способом відчужити належну їм земельну ділянку.

Кабінет Міністрів України Декретом від 26.12.1992р. “Про приватизацію земельних ділянок”, враховуючи безпідставність встановленого мораторію на відчуження приватизованих земель, скоротив перелік земель на відчуження. Так, шестирічний мораторій не поширюється на відчуження земельних ділянок, що надані громадянам у приватну власність для ведення особистого підсобного господарства, будівництва і обслуговування жилих будинків і господарських будівель, садівництва, жилого, дачного та гаражного будівництва.

Протягом 1993-1999 рр. було прийнято ряд законодавчих актів, якими було встановлено окремі умови набуття права власності на землю, що не підпадали під мораторій. Вони поширювались на правовідносини, що виникали з приводу набуття права власності на земельну ділянку, приватизовану з об'єктами незавершеного будівництва, що приватизується разом з автозаправною станцією.

Проте, ряд вчених вважають, що право власності, в тому числі на сільськогосподарські землі, не може бути абсолютним. На їх думку воно має бути обмежене певними обмеженнями в інтересах всього суспільства.

Законом України “Про угоди щодо відчуження земельної частки (паю)” від 18.01.2001 р., власники паїв, які отримали на них право згідно Указу Президента України від 10.11.1994р., яким було встановлено, що земельна частка (пай) може бути об’єктом купівлі-продажу, міни, дарування, спадкування. Тимчасово заборонено укладати угоди щодо відчуження земельних часток (паїв) шляхом купівлі-продажу, міни, дарування, застави земельних часток (паїв). Вони мають право передавати їх лише в спадок.

Статтею 15 “Перехідних положень” Земельного кодексу України також встановлено, що громадяни України - власники паїв не мають права до 01.01.2005 р. продавати або іншим способом відчужувати належні їм земельні ділянки та земельні частки (паї), крім міни, передачі їх у спадщину та при вилученні земель для суспільних потреб шляхом викупу.

Окремі вчені, зокрема доктор економічних наук, професор академік НАН України П.Гайдуцький вважає: “... коли йдеться про бажання селян продати земельні паї їх треба всіляко від цього відмовляти (до 2005р.). Але коли йдеться про бажання селян продати майнові паї, їх треба в цьому підтримувати і сприяти їм в організаційному та правовому відношенні. Наприклад, доцільно було б кожному підприємству мати на 5-10 років програму викупу власниками підприємств майнових паїв селян”.

Література

1. *Проблеми права власності та господарювання у сільському господарстві. Монографія / Колектив авторів. Під. ред. В.Семчика. – К., 2001.*
2. *Єрофеев Б.В. Земельне право. – К., 1998. – С.162-163, 173.*
3. *Земельний кодекс України // ВВР. – 1992 - № 25. – С.354.*
4. *Земельний кодекс України від 20.10.2001 р. // ОВУ. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.*
5. *Про невідкладні заходи щодо вдосконалення реформування аграрного сектору економіки: Указ Президента України від 03.12.1999р. // ОВУ. – 1999. – №49.*
6. *Правові аспекти паювання земель. Аграрне законодавство України. Проблеми ефективності. – К., 1998. – С. 98-107.*
7. *Носік В., Коваленко Т. Щодо правової природи земельної частки (паю) // Право України. – 2000. – № 3. – С. 49.*
8. *Про угоди щодо відчуження земельної частки (паю): Закон України від 18.01.2001р. // УК. – 23 січня 2001.*
9. *Гайдуцький П. Власність на селі // УК. – 2002. – № 59. – 28 червня.*

Бобрик В.Ф.,

ад’юнкт кафедри цивільного права

Національної академії внутрішніх справ

України, м. Київ

ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ПЕРСОНАЛЬНІ ДАНІ

Нроблема захисту персональних даних набула останнім часом великої актуальності у світі. Про це, зокрема, свідчить такий факт, що стурбовані багаточисельними позовами, що подаються скривдженими клієнтами чи правозахисними організаціями, великі американські компанії (такі як American Express, Citigroup, Prudential Insurance і AT&T та ін.) ще починаючи з середини 2001 року ввели у своєму штаті нову посаду - Chief Privacy Officer (головний